

Een vrijwilliger van het NorthSealTeam houdt een oogje in het zeil bij een rustende zeehond op het strand. Foto NorthSealTeam

HET NORTHSEALTEAM BESCHERMT ZEEHONDEN OP HET STRAND

Meer zeehonden aan de Belgische kust

Lange tijd waren zeehonden zeldzaam aan de Belgische kust, maar de laatste jaren kan je ze regelmatig zien uitrusten op de stranden. Deze comeback zorgt ook voor nieuwe uitdagingen. Strandgasten en wetgeving, of handhaving van de bestaande wetgeving, lijken nog niet overal klaar om gepast op de terugkeer van de zeehond te reageren. Vandaar dat een groep vrijwilligers zich verenigden tot het 'NorthSealTeam' om rustende zeehonden op het strand te beschermen.

TEKST SANNE RUYTS, SARAH TILKIN, INGE DE BRUYCKER, LUC DAVID, JAN HAELTERS

▼ Infobord met de basisprincipes voor het omgaan met rustende zeehonden. Foto Sarah Tilkin

An de Belgische kust komt zowel de gewone zeehond als de grijze zeehond voor. Voor beide soorten geldt dat de populatie de laatste jaren in Belgische wateren enorm is toegenomen. Hierdoor gebeurt het ook steeds vaker dat je zowel jonge als volwassen zeehonden kan zien rusten op het strand. Dat gebeurt vooral in de winter, van half december tot half februari: dan komen heel wat pups van de grijze zeehond, geboren in een van de Engelse kolonies, hier uitrusten. Een lagere piek in het aantal rustende zeehonden zien we in de zomer, wanneer pups van de gewone zeehond op het strand komen rusten.

MEER AANGESPOELDE ZEEHONDEN

Het Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) publiceert elk jaar een rapport met daarin de resultaten van de monitoring en het wetenschappelijk onderzoek naar zeezoogdieren in België. In het rapport van 2022¹ staat dat 54 zeehonden dood aanspoelden: 18 grijze zeehonden en 10 gewone zeehonden – de andere konden niet meer tot op soort gebracht worden omwille van de ontbinding. In 2021 spoelde het hoogste aantal zeehonden aan sinds de start van de gerichte monitoring van gestrande dieren, namelijk 101. De belangrijkste doodsoorzaak was verstrik-

◀ Rustende gewone zeehonden in de haven.

Foto Gert Vanautgaerden

king in visnetten, vermoedelijk vooral door professionele staandwantvisserij in de buurlanden. Deze verstrikking, die diepe nekonden veroorzaakte, samen met de start van ontbinding, zorgden voor een verontrustend zicht: de dieren leken onthoofd.² In het verleden kwamen geregeld zeehonden om bij recreatieve strandvisserij waarbij warrel- of kieuwnetten gebruikt werden, die nu verboden zijn in België voor recreatief gebruik. Heel af en toe verdrinkt nog een zeehond in een strandfuik.

OOK STEEDS MEER ZEEHONDEN BIJ LUCHTSURVEYS

Het KBIN voert jaarlijks een aantal gerichte luchtsurveys uit voor het inschatten van de dichtheid en de verspreiding van zeezoogdieren in Belgische wateren. Hierbij worden met een speciaal hiervoor uitgerust onderzoeksvliegtuig een aantal vlieglijnen gevolgd, loodrecht op de kustlijn en 5 kilometer uit elkaar. De tellingen tijdens deze surveys worden zo veel mogelijk op één dag uitgevoerd voor een goede schatting van het aantal zeezoogdieren. Naast enkele duizenden bruinvissen werden ook andere zeezoogdieren waargenomen, waaronder 160 zeehonden tussen 2009 en 2022. Er is een duidelijke stijging waar te nemen vanaf 2017.³ In 2022 werden tijdens de surveys in maart en oktober respectievelijk 20 en

40 zeehonden gezien. Dat zijn de hoogste aantallen sinds het begin van de surveys. Het oplopend aantal waarnemingen van zeehonden op zee volgt dus de stijging in het aantal waarnemingen op de stranden en in de havens, en het stijgend aantal dood aangespoelde dieren.

ZEEHONDEN IN RIVIEREN

Niet alleen aan de kust, maar ook in het binnenland worden steeds vaker zeehonden opgemerkt. Meestal is dat in rivieren die rechtstreeks in verbinding staan met de zee, zoals de Schelde. Zo werd in september 2023 een op paling jagende gewone zeehond gefotografeerd in het Zennegat bij Mechelen (Antwerpen), in vogelvlucht zo'n 90 kilometer van de kust. Zeehonden zwemmen meestal op eigen kracht terug naar de zee, maar er zijn ook zeehonden die sluizen passeren. Zo bevindt zich momenteel al maandenlang een volwassen grijze zeehond in de binnenwateren, van Plassendale tot Brugge, Gent en zelfs Diksmuide. Het dier lijkt gezond, en er is vis in overvloed. Hopelijk vindt het dier de weg naar zee terug, doorheen een of meer sluizen.

CONFLICTSITUATIES

Het stijgend aantal zeehonden betekent dat zeehonden en mensen steeds vaker met elkaar geconfronteerd worden. Door de rust op het strand tijdens het begin van de coronapandemie in 2020 konden zeehonden zorgeloos op de stranden rusten. Toen de quarantainemaatregelen werden opgeheven, herontdekten veel mensen de natuur en de openbare ruimte in eigen land. Er werd dan ook veel gewandeld op het strand. Het was tijdens die periode dat Inge De Bruycker verschillende confrontaties tussen mensen en zeehonden aanschouwde en de noodzaak zag om het NorthSealTeam op te richten. De voortdurende verstoring van rustende zeehonden was onaanvaardbaar.

LIJFELIJKE BESCHERMING

Omdat zeehonden vooral in het water leven en zich nogal onhandig voortbewegen op het land, denken veel mensen nog steeds dat een zeehond die op het strand ligt problemen heeft. Het geregeld opduiken van een zeehond op het strand is een relatief recent fenomeen in België, daarom is educatie en sensibilisatie noodzakelijk. Zeehonden brengen een substantieel deel van hun leven door op het land, bijvoorbeeld om te rusten, te slapen, te zogen, te paren, om van parasieten op hun huid af te komen of voor sociale interacties met soortgenoten. Een zeehond op het droge moet dus vooral met rust gelaten worden. Het gebeurt nog al te vaak dat mensen een rustende zeehond terug de zee in proberen te jagen of er water over gieten en het dier proberen voedsel toe te stoppen. Een zieke of verzwakte zeehond die belet wordt aan land te komen of wordt gedwongen om terug de zee in te gaan, kan uitgeput raken en verdrinken, maar ook voor gezonde zeehonden is rust van levensbelang. Daarnaast beseffen veel mensen niet dat zeehonden roofdieren zijn die gemeen kunnen bijten.

▲ Grijze zeehonden. Foto Wesley Overman

▲ Vrijwilligers van het NorthSealTeam zijn herkenbaar aan hun fluohesjes en waken dag en nacht bij de rustende zeehonden.

Foto NorthSealTeam

Het NorthSealTeam, dat intussen bestaat uit ongeveer 140 vrijwilligers, probeert dit soort situaties te vermijden. Als een zeehond op het strand wordt opgemerkt, wordt het NorthSealTeam verwittigd. De oproepen komen binnen via strandbezoekers, politiediensten, redders en de vrijwilligers zelf. Een vrijwilliger komt dan ter plaatse en houdt een oogje in het zeil tijdens de hele periode dat de zeehond op het strand ligt. Het NorthSealTeam zorgt ervoor dat alle strandbezoekers minstens 30 meter afstand houden van de zeehond en geeft altijd informatie over zeehonden

aan de aanwezigen, wat vaak erg geapprecieerd wordt. Dit werk doen de vrijwilligers in weer en wind.

Niet aangeliijnde honden vormen vaak een groot probleem voor rustende zeehonden. Honden kunnen de zeehonden terug in zee jagen, maar ook aanvallen of zelfs doden. Maar zeehonden zijn geen doetjes, en ook de hond kan verwondingen oplopen. De vrijwilligers van het NorthSealTeam verzoe-

ken dan ook de bezoekers steeds om hun honden aangeliijnd te houden. Foto's van de zeehonden worden gedeeld met de medewerkers van SEA LIFE Blankenberge zodat zij kunnen beoordelen of het dier ziek of gewond is en hulp nodig heeft. De vrijwilligers van het NorthSealTeam noteren alle info over de rustende (en dood aangespoelde) zeehonden nauwgezet in een databank, en dragen zo ook bij tot het wetenschappelijke onderzoek naar zeehonden aan de Belgische kust.

UNIFORME AANPAK

Omdat rustende zeehonden aan de Belgische kust een relatief nieuw fenomeen is, is er nog geen uniforme aanpak vanuit de kustgemeenten. Het NorthSealTeam ontwikkelde samen met SEA LIFE, KBIN, de provincie West-Vlaanderen en de deelnemende gemeenten een uniform infobord dat op strategische locaties langs de Belgische kust kan geplaatst worden. Hierop staan de basisprincipes voor het omgaan met rustende zeehonden: zeehonden hebben rust nodig, men dient afstand te houden en honden blijven best aangeliijnd. Sommige kustgemeenten hebben dit bord geplaatst, andere nog niet.

Ook een uniform beleid naar (loslopende) honden kan de bescherming van zeehonden op de stranden ten goede komen. De kustgemeenten voeren namelijk een verschillend hondenbeleid: op sommige stranden zijn ze niet welkom, op andere mogen ze op bepaalde momenten loslopen en op andere moeten ze altijd aan de leiband. Handhaving, zeker in toeristische drukke periodes, lijkt vaak (te) beperkt. Afgebakende losloopzones kunnen hierbij helpen, en zo is het voor de strandbezoekers ook duidelijk wat wel en niet kan.

VASTE RUSTPLAATSEN

De kustlijn van België is verschillend van die van Nederland. Nederland heeft een veel langere kustlijn met eilanden en zandbanken die niet toegankelijk zijn. Op veel plaatsen kunnen zeehonden onverstoor uitrusten en zich voortplanten in een aantal kolonies. België daarentegen heeft een strand dat overal gemakkelijk toegankelijk is en erg druk bezocht wordt. Strandgasten kunnen bijna overal rustende zeehonden gemakkelijk benaderen. NorthSealTeam ontvangt erg veel oproepen over rustende zeehonden, en het heeft heel wat werk bij het verzekeren van de rust van dieren op het strand: het is duidelijk dat nood is aan blijvende informatie van het publiek. Om op bepaalde plaatsen langs de Belgische kust de rust voor zeehonden te garanderen, zouden er zogenoemde 'strandreservaten' ingesteld kunnen worden. Die zijn er op dit moment amper in België. Strandreservaten zouden niet noodzakelijk alleen voor zeehonden afgebakend worden, want het is niet altijd zeker dat ze die bepaalde plaats zullen verkiezen om er te rusten. Het voordeel van strandreservaten is dat ook andere soorten en natuurlijke processen mee profiteren: duin- en strandplanten kunnen er tot bloei komen, en mogelijk kunnen kustvogels er tot broeden komen. Door het niet meer verstoren van plantengroei, kunnen duinen gevormd worden, die op hun beurt mee helpen om de kust te beschermen.

Een andere optie is om op stranden die duidelijk verkozen worden door zeehonden als rustplaats een zone speciaal voor die zeehonden af te bakenen. Zo werd in Oostende op het 'klein strand' een zone gereserveerd voor zeehonden. Het gebied werd afgezet met palen en touw en voorzien van een infobord. Dit kleine stukje strand, dicht bij het drukke stadscentrum, wordt bijna dagelijks gebruikt door zeehonden. De zeehonden zijn gemakkelijk waar te nemen en zijn een echte toeristische attractie geworden. Veel mensen zien hier hun eerste wilde zeehond. Ook in de Nieuwpoortse jachthaven is een rustzone voor zeehonden voorzien op de boothelling waar ze heel vaak, soms met meer dan twintig tegelijk, komen rusten. Bij deze rustzones zijn heel frequent medewerkers van het NorthSealTeam aanwezig om bezoekers en toevallige passanten te informeren.

SANNE RUYTS is wetenschappelijk medewerker zoogdieren bij Natuurpunt. SARAH TILKIN is beleidsmedewerker Noordzee, kust, visserij en marien milieu bij Natuurpunt. INGE DE BRUYCKER is oprichtster en vrijwilliger van het NorthSealTeam. LUC DAVID is vrijwilliger bij het NorthSealTeam en de Kustwerkgroep. JAN HAELTERS is wetenschapper en zeezoogdierspecialist van het Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN).

